

Duurzame en effectieve knaagdierbeheersing

Ratten of muizen? Een plaag voorkomen doen we samen

Programma IPM Knaagdierbeheersing

BZK, IenW, LNV en VWS

Presentatie:

Ingrid van den Broek (VWS)

World Pest Day, 1 juni 2022

Introductie

- **IPM** = Integrated Pest Management ofwel geïntegreerde plaagdierbeheersing.
- Voorkómen van overlast is de eerste stap. Daarna volgt preventie door wering, huishoudelijke maatregelen of niet-chemische middelen, en pas als het noodzakelijk is de rodenticiden.
- Vanuit het Rijk omarmen we de IPM benadering.
- Door het voorkómen van overlast en plagen verklein je de kans op overdracht van ziekten en de kans dat chemische bestrijdingsmiddelen in het milieu komen.
- Dat laatste is belangrijk om het risico van doorvergiftiging (naar niet-doelsoorten) te voorkomen. En ook om resistentieontwikkeling tegen te gaan.
- We werken daarbij vanuit vier ministeries: LNV, VWS, IenW en BZK

Verkenning knelpunten en oplossingsrichtingen

Voortraject:

RIVM-rapport (2019)

Duurzame en effectieve *knaagdierbeheersing*

Verkennend onderzoek effectiviteit
en optimalisatie geïntegreerde
knaagdierbeheersing

Thema's van oplossingsrichtingen in dit rapport:

(1) verantwoordelijkheden en samenwerking; (2) preventie en voorlichting; (3) praktische toepassing van IPM op locaties; (4) opleiding van plaagdierbeheersers; (5) regelgeving en handhaving en (6) monitoring en onderzoek.

Programma IPM knaagdierbeheersing

Programma duurzame en effectieve knaagdierbeheersing

- Thema's uit RIVM-rapport worden opgepakt in een landelijke werkgroep
- Looptijd 5 jaar: 2021 – 2025

Resultaten:

- IPM-knaagdierbeheersing is breed opgepakt (door overheden, plaagdierbeheersers, agrariërs, branches, burgers); tenminste door alle partijen binnen dit programma;
- Er is een duidelijke afnemende trend waarneembaar in de milieubelasting door rodenticiden
- Lokale uitbraken worden effectief afgehandeld, waarmee onbeheersbare plagen worden voorkomen.

Programma IPM knaagdierbeheersing

Landelijke werkgroep, met 6 (sub)werkgroepen:

- Regelgeving en opleiding knaagdierbeheerser
- Communicatie en voorlichting
- Chemische en niet-chemische bestrijdingsmiddelen
- Preventie, habitatmanagement en ruimtelijke inrichting
- Rattenmonitoring
- Verantwoordelijkheden en samenwerking overheden

Programma IPM knaagdierbeheersing

Organisatie:

- Werkgroepen met deelnemers vanuit allerlei betrokken partijen
- ca. 4 bijeenkomsten per jaar
- Gezamenlijk afstemmingsoverleg: ca. 2 x per jaar
- Stuurgroep en kerngroep 4 ministeries

Producten:

- Verkenningen, studies en in gang zetten van daaruit voortkomende acties op beleid, uitvoering en communicatie

Werkt dankzij de gezamenlijke inzet van veel partijen!

Werkgroep regelgeving en opleiding

- **Doel:** professionaliseren opleidingen en examens
- **Partijen:** exameninstututen, opleidingsinstututen, sector en ministerie IenW
- **Plannen 2022:**
  - ❑ opleiding onderbrengen in MBO-systeem? Met bijvoorbeeld leer-werkplekken
  - ❑ één examen instuut voor deze kleine plaagdierbranche of verregaande samenwerking bij opstellen examens e.d.?
  - ❑ centraal register: duidelijk moet zijn: 'wie mag welke werkzaamheden doen'
  - ❑ onnodige belemmeringen wegnemen in (provinciale) natuurbeschermingsregels voor plaagdierbeheersing

Werkgroep regelgeving en opleiding

Vooruitblik:

- In opleiding plaagdierbeheerder aandacht voor:
  - ❑ eerst preventie
  - ❑ bouwkundige kennis
  - ❑ kennis over werkwijze van en adviseren aan verschillende sectoren
- Financiële plaatje dat hoort bij IPM, voor zowel plaagdieradviseur als opdrachtgever verduidelijken:
  - ❑ IPM verandert de opdracht aan plaagdierbestrijder: focus op preventie en advies
  - ❑ Opdrachtgever: herhaalde bestrijding of controle/advies bezoeken?

Werkgroep communicatie en voorlichting

➤ **Doel:**

Afstemmen, vormgeven en verbeteren voorlichting en communicatie over IPM knaagdierbeheersing richting burgers en sectoren als bijvoorbeeld agrariërs, plaagdierbeheersers, woningbouwverenigingen, detailhandel, horeca.

➤ **Partijen:** NVPB, Dierenbescherming, Stichting KPMB, KAD, VNG/NVRD, LTO, GGD'en en GHOR, CenSAS UU, MilieuCentraal, PLA..N., IRAS, NBOV.

NVPB = Nederlandse Vereniging voor Plaagdiermanagement Bedrijven;
Stichting KPMB = Keurmerk Plaagdier Management Bedrijven
KAD = Kennis- en Adviescentrum Dierplagen
VNG = Vereniging Nederlandse Gemeenten
NVRD = Koninklijke Vereniging voor Afval- en Reinigingsmanagement
LTO = Land- en Tuinbouw Organisatie
GGD = Gemeentelijk Gezondheidsdienst

GHOR = Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
Censas UU = Centre for Sustainable Animal Stewardship, Universiteit Utrecht
PLA..N = Platform Plaagdierbeheersing Nederland
IRAS = Institute for Risk Assessment Sciences
NBOV = Nederlandse Brood- en banketbakkers Ondernemersvereniging

Werkgroep communicatie

Resultaten:

- Overzicht van belangrijke doelgroepen voor voorlichting, communicatie
- Slogan en Kernboodschap zijn geformuleerd, incl. specifieke boodschappen voor specifieke doelgroepen: **Ratten of muizen? Samen voorkomen we een plaag.**
- Een artikel om agrariërs te informeren is breed verspreid via agrarische nieuwsbrieven

Plannen voor 2022 en verder:

- Opstarten onderzoek onder burgers om te kijken waar zij hun informatie vandaag halen en hoe zij handelen in het geval van knaagdieroverlast. Op basis daarvan communicatieplan voor burgers opzetten.
- Uitvoeren communicatie naar burgers
- Schrijven en uitvoeren communicatieplannen voor andere doelgroepen.

Werkgroep chemische en niet-chemische bestrijdingsmiddelen

➤ **Doel:**

Verbeteren van implementatie en/of verdere ontwikkeling van niet-chemische middelen, technieken of werkwijzen t.b.v. knaagdierbeheersing en mogelijk groenere chemische alternatieven; met zo min mogelijk schadelijke bijwerkingen (mens, dier, milieu).

➤ **Partijen:** Min LNV, Min IenW, KAD, WUR, CenSAS, NVPB, PLA..N, Dierenbescherming

Werkgroep chemische en niet-chemische bestrijdingsmiddelen

➤ Resultaten:

- ❑ Inventarisaties van de impact van meest gebruikte bestrijdingsmiddelen op milieu, dierenwelzijn en de effectiviteit van de middelen.
- ❑ Identificatie van kennishiaten van de meest gebruikte bestrijdingsmiddelen.

➤ Plannen 2022 en verder:

- ❑ Opstellen afwegingskader voor het gebruik van bestrijdingsmiddelen
- ❑ Delen van de opgedane kennis over bestrijdingsmiddelen middels communicatie aan burgers + plaagdierbeheersers en in de opleidingen.

Werkgroep preventie, habitatmanagement en ruimtelijke inrichting stedelijk en landelijk gebied

- **Doel:** aanbevelingen en prioriteiten preventief knaagdierbeheer opstellen
- **Partijen:** Min BZK, Min LNV, LTO, KAD, NVRD, RIVM
- **Resultaat:** Inventarisatie obv gesprekken met stakeholders, zowel in stedelijk als landelijk gebied.

- **5 thema's:**

1. Bouwkundig
2. Inrichting openbare ruimte
3. Verantwoordelijkheidsverdeling
4. Gedrag mensen
5. Rol en positie van de dierplaagbeheerder

Werkgroep preventie, habitatmanagement en ruimtelijke inrichting stedelijk en landelijk gebied

1. Prioriteiten Bouwkundig:

- Bouwregelgeving: nieuwbouw knaagdierbestendig maken
- Bestaande bouw: effect op knaagdieren door slecht onderhoud/gebreken. Opdrachtgevers informeren over belang preventiemaatregelen.
- Belangrijk om knaagdierbestrijding een onderwerp te maken bij opleidingen in ontwerp en uitvoering van bouw, keuring/inspectie, landbouw.

2. Openbare ruimte:

- Vergroening, klimaatadaptatie en natuurinclusief bouwen kan effect hebben op omvang knaagdieren populatie. Onderwerp plaagdieren betrekken bij dit beleid.
- Zicht vergroten op welke (combinatie van) verschillende maatregelen in de omgeving effect hebben op plaagdieren.

Werkgroep preventie, habitatmanagement en ruimtelijke inrichting stedelijk en landelijk gebied

3. Knelpunten verantwoordelijkheidsverdeling:

- De rol en verantwoordelijkheidsverdeling bij preventief knaagdierbeheer is niet duidelijk voor alle betrokken partijen: wie is bij een gemeente of in een wijk eindverantwoordelijk?
- Standaarden ontwikkelen voor gemeenten en woningcorporaties t.a.v. preventiebeleid.

4. Invloed van gedrag: niet voldoende bekend bij diverse doelgroepen:

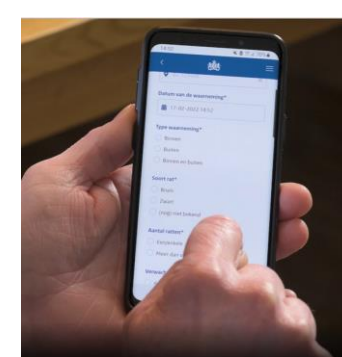
- Informeren verschillende doelgroepen (consument/agrariër/voedselverwerker) over gedrag i.r.t. plaagdierbeheersing.
- Bijvoorbeeld t.a.v. dieren voeren, open voedselbronnen of afval, rommel in/rond het huis.

5. Taken van plaagdierbeheersers veranderen met IPM-beheer:

- Van bestrijden naar preventie: voorkomen en beëindigen van het probleem. Bedrijfsmodel op afstemmen.
- In de opleiding plaagdierbeheerder ook onderwerpen tbv bouwkundige kennis en adviseren en communiceren met klanten over preventief gedrag

Werkgroep Rattenmonitoring

➤ **Doel:**

- ❑ Monitoren van Rattenpopulatie via de Rattenmonitor (opgestart in 2019)
- ❑ Deelname aan Rattenmonitor vergroten door informeren en enthousiasmeren plaagdierbeheersers

➤ **Partijen:** RIVM, IRAS/UU, LTO, NVPB, KAD, PLA..N, CPMV, projectgroep Zwarte Rat N-M Limburg

➤ **Waarom is monitoring belangrijk?**

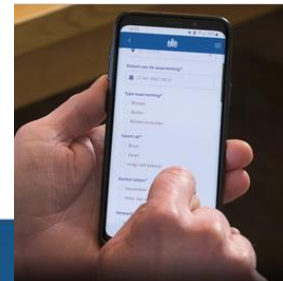
- ❑ Meer zicht op Nederlandse knaagdierpopulaties en welke ziekteverwekkers voorkomen.
- ❑ Veel nieuwe ziekteverwekkers hebben een reservoir in knaagdieren.
- ❑ Sector heeft belang bij beter inzicht in ontwikkelingen van de rattenpopulatie, zeker nu IPM-beheer wordt uitgerold
- ❑ Voor individuele plaagdierbeheerser: weten wat er speelt in een wijk/gebied.

Werkgroep rattenmonitoring

www.rivm.nl/rattenmonitor

 Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

Account aanmaken

Registratie nummer

Einddatum licentie (dd-mm-iiii)

E-mail

Wachtwoord

Herhaal wachtwoord

Aanmelden

Of

Terug naar inloggen

 Melding doen

 Mijn meldingen

 Resultaten

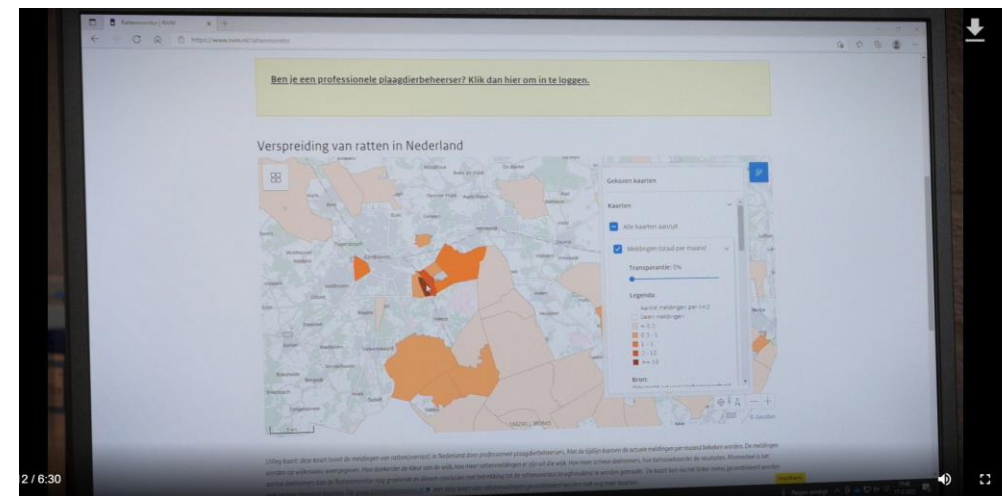
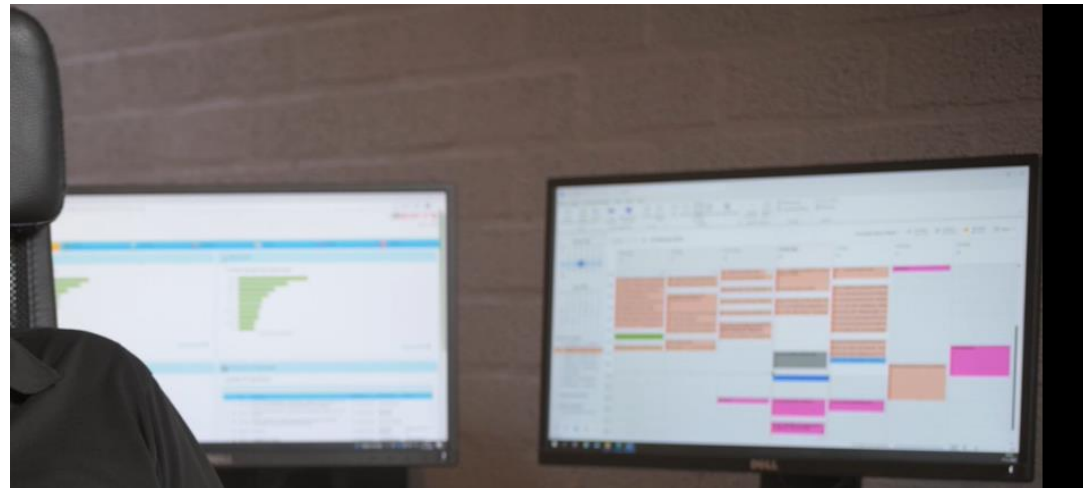
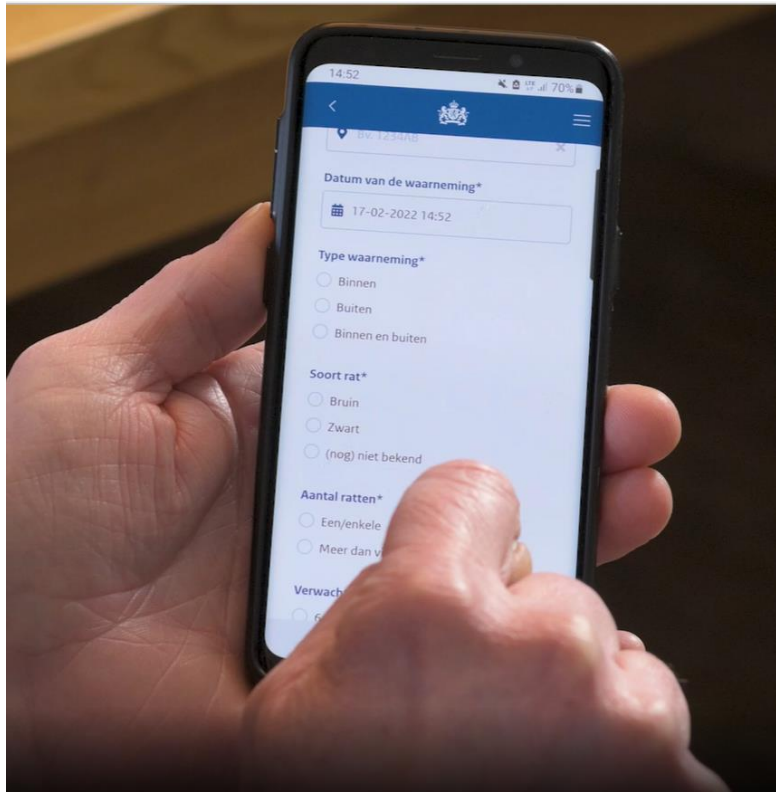
 Meer informatie

 Uitloggen

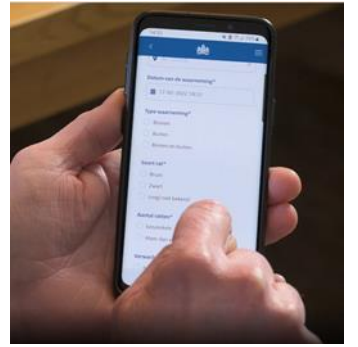
Werkgroep rattenmonitoring

[Uitleg in videofilmje PLA..N:
https://javstudios.stackstorage.com/s/KrNUbTqFcxB7SUXM](https://javstudios.stackstorage.com/s/KrNUbTqFcxB7SUXM)

Werkgroep Rattenmonitoring

➤ Resultaten werkgroep:

- Informatie in opleiding/nascholing
- Informatie in Handboek IPM
- Filmpjes brancheverenigingen
- Artikelen in vakbladen
- Enquête

➤ Stand van zaken

De Rattenmonitor functioneert goed, maar wordt niet voldoende gebruikt om goed landelijk inzicht te verkrijgen in het voorkomen van ratten.

- Deelname varieert per regio;
- 1000-1200 meldingen per jaar.
- Onderzoek waarom app niet voldoende wordt gebruikt

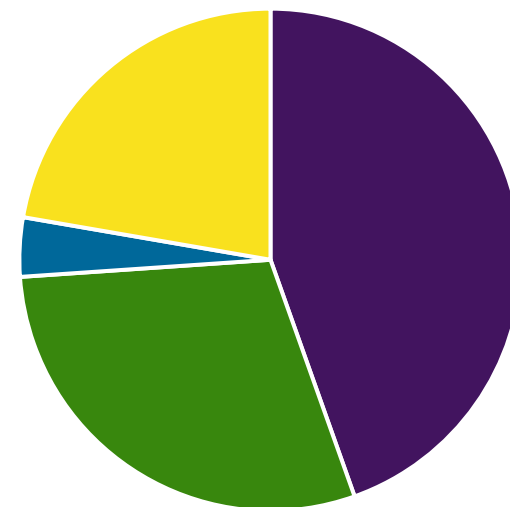

184 respondenten

Werkgroep Rattenmonitoring

Enquête Plaagdierbeheersers

- Bekendheid rattenmonitor:
  - redelijk (>50%); deelname beperkt (<25%)
- Gebruiksvriendelijkheid
  - Ok; niet alle functies worden goed gebruikt
- Redenen om deel te nemen:
  - goede gegevens aanleveren om inzicht te geven voor bestrijding en beleid
- Redenen om niet deel te nemen:
  - praktisch (veel werk/dubbelwerk)
  - beperkt nut/meerwaarde
  - risico privacy van (bedrijfs)gegevens

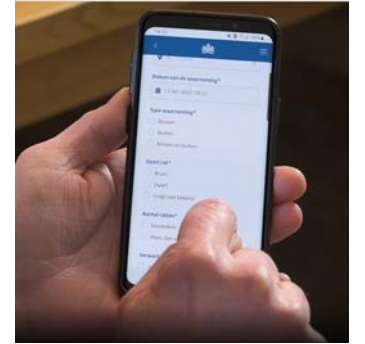
- niet bekend met Rattenmonitor
- bekend, geen deelnemer
- bekend, geen antwoord 2e vraag
- bekend, deelnemer

De Rattenmonitor
is vernieuwd

Werkgroep Rattenmonitoring

Planning 2022 en verder

- Deelname vergroten (2023: impact IPM monitoren):
  - ❑ Streven naar goede landelijke spreiding
  - ❑ Motiveren plaagdierbeheersers om te melden
  - ❑ Aansluiting zoeken bij bestaande registratiesystemen
  - ❑ Gemeenten aanspreken

Werkgroep verantwoordelijkheden en samenwerking overheden

➤ **Doel:**

- ❑ beschrijven verantwoordelijkheden en rol centrale en decentrale overheden
- ❑ oplossen van knelpunten en versterken samenwerking.

➤ **Partijen:** de vier ministeries: IenW, LNV, BZK en VWS, lokale overheden: provincies (IPO) en gemeenten (VNG) en toezichthouders (NVWA, ILT, Ctgb)

Werkgroep verantwoordelijkheden en samenwerking overheden

- IPM: nadruk op preventie in plaats van bestrijding, vraagt om een omslag in beleid.
- Eigenlijk voor alle plaagdieren.

Bij dierplagen spelen veelal dezelfde factoren een rol;

- ❑ dierengedrag, habitat (nest, onderdak, voedsel), verstoring van natuurlijk evenwicht,
- ❑ schade door verspreiden van (dier)ziekten, overlast en fysieke schade,
- ❑ preventie, wering non-chemisch en chemisch

Werkgroep verantwoordelijkheden en samenwerking overheden

Overheid: 4 ministeries betrokken:

- Overlast gebouwde omgeving: BZK.
  - Gezondheidsrisico en ziekten (monitoring): VWS.
  - Chemische bestrijding: I&W
  - LNV: breed betrokken vanuit landbouw en faunabeheer.
-
- ❑ Behoefte aan één aanspreekpunt voor het veld en binnen de overheid
  - ❑ De structuur die we nu opzetten kan straks breder worden ingezet. Samenwerking met werkgroep Eikenprocessierups.

Tot slot

- IPM knaagdierbestrijding vraagt om goede samenwerking tussen veel partijen
- Het programma IPM Knaagdierbestrijding verbindt betrokken partijen
- De bijdragen en inzet van alle partijen betrokken in de werkgroepen is zeer waardevol.

Vragen aan het publiek:

- Wat doen we goed? Wat kan beter?
- Wat mist in de aanpak zoals nu toegelicht?
- Zijn er vragen?

